

Kovo 4-oji – Šv. Kazimiero Lietuvos globėjo diena

vsj VILNIAUS SENAMIESČIO ATNAUJINIMO AGENTŪRA

www.vsaa.lt

Auganti nematerialaus paveldo vertė

- Mokslinių tyrimų ir atradimų bei visuomenės sąmoningumo vystymosi dėka *nematerialusis istorijos ir kultūros paveldas* yra vis labiau atskleidžiamas, vertinamas ir gaivinamas.
- Plačiai garsi ir populiari Šv. Kazimiero mugė yra *seniausia ir didžiausia tradicinė miesto šventė* Lietuvoje.
- 1994 m. pabaigoje sostinės senamiestį, istorinį miesto centrą, įtraukus į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą, šios šventės reikšmė įgavo dar didesnę svarbą – ši *savita ir besivystanti šventė* yra gyvas nematerialiojo sostinės kultūros paveldo objektas.
- Istorijos bėgyje ši mugė nuolat kito: iš XX a. buvusios kaimo amatininkų, ūkininkų ir liaudies menininkų prekybos bei pramogų, XXI a. ji tampa vis labiau *miesto amatininkų, menininkų ir prekybininkų prekybine-pramogine švente*.
- Vėly „Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra iniciatyva“ pasitelkus Vilniaus miesto Tradicinių amatų programos dalyvius ir bendradarbiaujant su Vilniaus etninės kultūros centru 2007 m. atkurta *tradicinė iškilminga eisena, tapusi kultūrine ir istorine šventės ašimi*.

Istorinė Kaziuko mugė

- Mugės ištakos - pradėta švęsti Vilniuje 1604 m. *religinė šventojo karaliačio Kazimiero pagerbimo šventė.*
- Religines šventės procesijas - *iškilmingas eisenas* vainikuodavo Popiežiaus pašventinta Šv. Kazimiero vėliava.
- Beveik visą dieną trukdavusi *šventinė procesija* rikiuota 4-iais dideliais būriais:
  - pirmi amatininkai su cechų vėliavomis ir ženklais, išsirikiavę pagal cecho įkūrimo datą,
  - antri pirkliai ir naktinės sargybos kariai su ginklais ir šarvais,
  - toliau dvasininkai, vienuoliai su savo religinėmis vėliavomis,
  - po jų didikai, dvariškiai ir garsiųjų šeimų damos,
  - eisenos „uodegą“ sudarė maldininkai, universiteto studentai, su orkestrais, riteriais, „angelais“, pasipuošusiais popierinėmis lelijomis ar baltomis rožėmis.
- Religinė Šv. Kazimiero procesija XIX a. virto šventine *didžiausios sostinės mugės eiseną.*
- 1827 m. Vilniaus pirkliai gavo privilegiją per Kaziuką kovo 4-ąją *Katedros aikštėje rengti tris dienas trunkantį prekymetį.* Jam aikštėje statydavo palapines, stogines ir prekystalius.
- Mugė vykdavo *didžiosiose miesto aikštėse* – Katedros, Rotušės, Lukiškių. Pokaryje ji nukelta į naujai pastatytą Kalvarijų (Dzeržinskio) turgavietę.

1900 – 1990 metų mugės

- 1901m. pastačius paminklą Jekaterinai II, rusų valdžia iš Katedros aikštės mugę perkėlė į *Lukiškių aikštę*. Į mugę suvažiavo net 2400 vežimų ir, netilpus aikštėje, *prekiauta Nerios pakrantėje tarp Žvėryno ir Žaliojo tiltų*.
- Apleistą šventinės *eisenos tradiciją 1937 m. atgaivino studentija*, persirengę šaukliais, istoriniais pirklių ir karių kostiumais, o 1938 m. eisenos priekyje nešta Šv. Kazimiero stovyla bei simbolinė „Kaziuko širdis“. Tuomet pirmą kartą prekiauta Vilniaus verbomis, vadintomis tuomet „palmomis“, - jomis vietoj popierinių lelijų buvo apkaišyti procesijos vežimai.
- *Dalyvaujant teatrų artistams*, mugėje vyko humoro ir literatūriniai renginiai, čia gimė ir „Šėpos“ teatras.
- Niūraus sovietinio pokario metais mugė nevyko. Tik aštunto dešimtmečio pabaigoje vėl pradėta rengti kukli mugė, vykdavusi atkampiam Kalvarijų (Dzeržinskio) turguje. Čia *drauge su ūkininkais, rankdarbiais prekiaudavo ir studentai*.
- „Atšilimo“ metais mugės svečiai atvykdavo iš Maskvos, Minsko, Sankt Peterburgo (Leningrado). Mugės *šventiškumas augo jų pradžių vėl ėmus skelbt valdžių atstovams*, įsijungus liaudies dainų ir šokių ansambliams.
- Atgavus Lietuvai nepriklausomybę Kaziuko mugė *sugrįžo į pagrindines sostinės aikštes ir Senamiesčio gatves*.
- Nuo 1900 – 1990 m. Kazio vardu pakrikštyti 5907 berniukai, Kazimierais 6250, Kazimieromis 2336, Kazėmis pavadintos 803 mergaitės. Populiariausi šie vardai buvo tarpukaryje.

Apie 1900 - 1910 m. Banguojanti šventinė jūra.

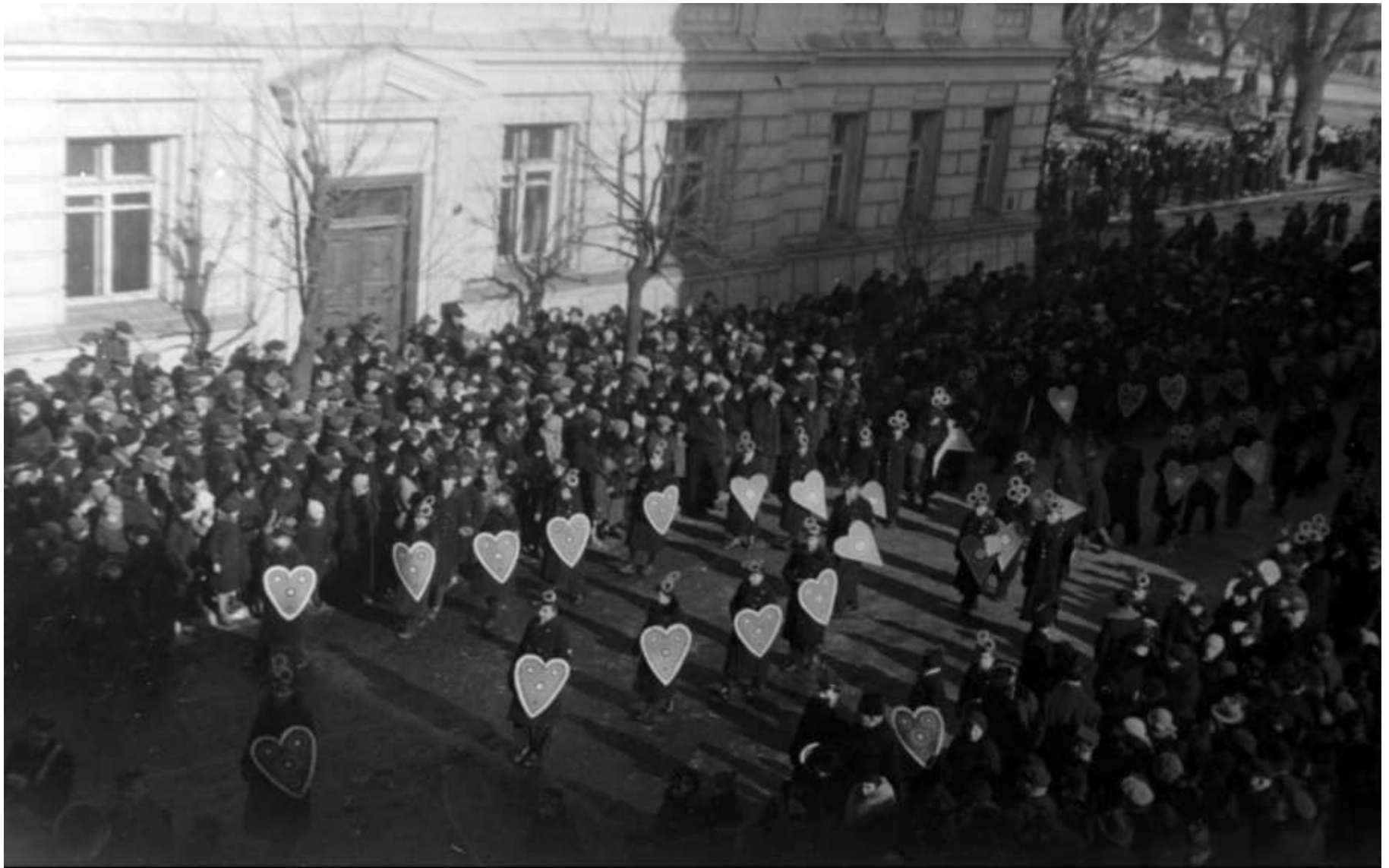
Mugė Katedros aikštėje 1937 m.
Eisena simbolizuojanti šaltį ir gripą

Narodowe Archiwum Cyfrowe

1938 m. Iškilminga eisena. Bajorai ir karalaitis Kazimieras

Narodowe Archiwum Cyfrowe

1938 m. „Kaziuko širdis“

Narodowe Archiwum Cyfrowe

1938 m. Daugiausia prekiauta manufaktūriniais gaminiais ir namudiniais valstiečių dirbiniais

Narodowe Archiwum Cyfrowe

1938 m.

Narodowe Archiwum Cyfrowe

1938 m. Tarpukario mugė prie Neries, netilpusi Lukiškių aikštėje (suvažioavo virš 2400 vežimų)

Praeivius džiuġindavo balionų ryšuliai, vaikai stoviniuodavo prie medinių žaislų visaip judančių: drugeliai mediniais sparneliais plasnodavo, šuniukai uodegas vizgindavo, meškos malkas pjaudavo. O berniukų akį traukdavo arkliukai dažyti įvairiomis spalvomis.

1938 m.

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Kaziuko lauktuvės

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Narodowe Archiwum Cyfrowe

1932 m. Visi žinojo, kad skaniausi riestainiai iš Smurgainių (Baltarusija, Gardino sritis). Cukruotos ir spalvingos širdelės, kaip išsiuvinėtos: rudos – su medumi, baltos – su mėtomis, rausvos – su spanguolėmis, bruknėmis, cukraus liukrumi išrašytos.

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Narodowe Archiwum Cyfrowe

1938 m. leškantys buities rakandų, rasdavo kubily, krepšių, medinių šaukštų, batų, kt.

Narodowe Archiwum Cyfrowe

1938 m.

1989 m. Kaziukas sugrįžo į Pilies gatvę

1991 – 2020 metų mugės

- 1991 m. mugės metu leista prekiauti Senamiesčio gatvėse ir aikštėse. Prekybiniai stalai ir palapinės siekė net 2 km. eilę. Vėliau mugė kasmet plėtėsi iki 3 km. 2019 m. siekė 17 km.
- 2004 m. mugėje pradėti demonstruoti amatų gamybos procesai – kalvystė, puodų žiedimas ir degimas, krepšių pynimas, medžio drožyba, kt.
- Dalyvių – amatininkų, prekybininkų ir linksmintojų skaičius 2010 m. buvo 1300, o 2019 m. jų išaugo iki 1700. Virš 150 amatininkų ir maisto produktų gamintojų atvyksta iš Latvijos, Lenkijos, Ukrainos, Baltarusijos.
- Daugėja ir mugės svečių: 2010 m. buvo beveik pusė milijono, o 2019 m. jau beveik 700 tūkstančių. Iš kaimyninių šalių svečiai atvyksta pilnais autobusais, traukiniais, iš Skandinavijos - lėktuvais. Beje, į prieškario Kaziuko mugę iš Lenkijos būta specialių traukinių reisų.
- Mugės svečius kasmet džiugina tradicinės ir naujos linksmybės, amatininkų kūriniai: gatvėmis rieda įspūdingo dydžio mugės simboliai – „*prosas*“ (lygintuvas), kelių metrų aukščio višta ar tinginio krosnis su varikliu.
- Nuo 2003 m. keletą kartų leistas mugės metraštis „Kaziuko laikraštis“.
- Mūsų dienomis Kaziuko mugė - tai pavasariškai džiugus ir triukšmingas visos Lietuvos tautodailininkų, menų, amatų ir gero maisto meistrų suvažiavimas.

Su parrasario
Svente
Sveikina
Karys
Tave!

2005 m. Tinginio svajonė – važiuojanti krosnis

2007 m. Kaziuko mugė pabudina miestą

2007m. Kaziuko mugė Tymo kvartale

2014 m.

2018 m.

2019 m.

Linksmybės, įdomybės

2010 m.

2003 m.

2016 m.

2015 m.

2015 m.

2015 m.

2015 m.

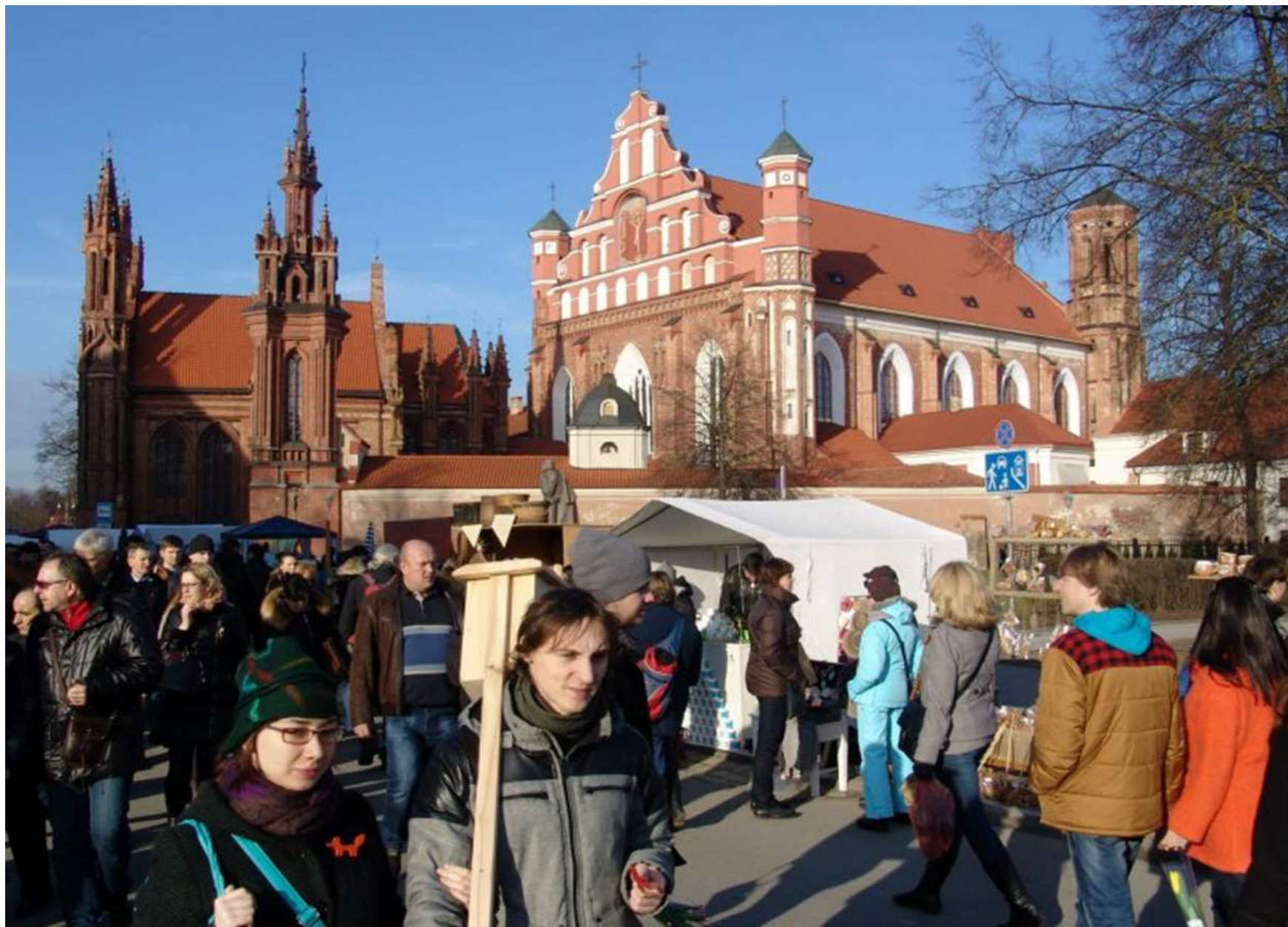

2015 m.

2015 m.

2016 m.

2016 m.

2016 m.

2016 m. Sveiki atvykę į Kaziuko mugę!

2015-2016 m.

2017 m. Didžiausios klumpės rekordas

2017 m. Dalyvis iš Norvegijos

2007, 2016 m.

2017 m.

Atkurta Šv. Kazimiero pagerbimo eisena

2007 m.

2007 m.

2008 m.

2008 m.

2008 m.

2009 m.

2009 m.

2010 m. Atkurtos istorinės vėliavos

2012 m.

2016 m.

2015 m.

2017 m.

2018 m.

2019 m.

2019 m.

2019 m.

2019 m.

2019 m. 4 metrų aukščio tiltas per Gedimino pr. prie Vinco Kudirkos a.

Vilniaus amatininkai

2005 m. Vilniaus amatų programos dalyviai demonstruoja amatą

2009 m.

2014 m.

2015 m.

2015 m.

2016 m.

2016 m.

2016 m.

2016 m.

2017 m.

2018 m.

2019 m.

Vadovai ir valdovai

2004-2007 m. sostinēs meras Artūras Zuokas su žmona

Vadovai ir valdovai: 2004 m. su etnologu Libertu Klimka

2006 m. Kaziuko mugės ašis – Lietuvos žemės ūkio ministrė Kazimiera Prunskienė ir mugės organizatorius Vytenis Urba

2007 m. esami ir būsimi prezidentai Valdas Adamkus su žmona ir Dalia Grybauskaitė

2008 m. sostinēs meras Juozas Imbrasas

2011 m. Lietuvos žemės ūkio ministras Kazimieras Starkevičius,
sostinės meras Raimundas Alekna

2014, 2017 m. sostinės meras Remigijus Šimašius

Kulinarija ir sveikatinimasis

2015 m.

2011 m.

2013 m. Raudonieji dobilai naudingi sveikatai

20015 m. mugės praeivių akis traukia riestainių krūvos.

2015 m.

2016 m. Bitininkų gėrybės ir kūnui, ir sielai

„Kaziuko širdis“.

Liaudies išmintis:

Grabnyčiose atsigeria gaidys, o Šv. Kazimiere pravėžoje jau gali atsigerti jautis.

Per Motiejų pavaža krypta, o po švento Kazimiero – kreiva vėžė.

Nuo stogo varveklių jau tiek prilaša vandens, kad sakoma – žąsinas gali sočiai atsigerti.

Dar Kazimierinės vadinamos „kreivavėžiu“ Kazimieru, nes pašildžius saulutei – viena rogių kelio pusė patyžta.

O tądien išgirdus vieversį – per daug džiaugtis neverta: bus nederlingi metai.

Rytų aukštaičiai sako: „kiek vieversys sniego užgiedos, tiek jo dar pridės“.

Šventas Motiejus kelius taiso, o šventas Kazimieras – ardo.

Nuo Kazimiero jau žiema miršta.

Daugiau informacijos: Irena Sakalauskiene, el.paštas i.sakalauskiene@vsaa.lt